

Балабанов Сергій

ППС І БУНД ЯК ПРИКЛАД НЕУКРАЇНСЬКИХ ПАРТІЙ, ЩО ПРИЙМАЛИ АКТИВНУ УЧАСТЬ У ФОРМУВАННІ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ ПІДРОСІЙСЬКОЇ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті досліджується ідеологія та діяльність Партії Польської Соціалістичної та Єврейського робітничого союзу, як типових партій неукраїнського походження, які приймали участь у створенні партійної системи підросійської України на початку минулого століття.

Ключові слова: *ППС, БУНД, політична програма, ідеологія, пролетаріат, соціалізм, націоналізм.*

Період 1900-1917 років відзначається не тільки активними соціальними змінами, падінням могутніх Європейських імперій, бурхливим розвитком науки і техніки, а й формуванням численних політичних партій, та навіть державних утворень. Ці процеси не оминули і підросійську Україну, де утворились та діяли численні політичні партії різноманітної направленості.

На початку минулого століття на теренах підросійської України діяло безліч політичних партій дуже строкатих як за ідеологічною спрямованістю, так і національним складом та походженням. Попри те, що основою партійної системи підросійської України були українські партії, що складались з етнічних українців і відстоювали інтереси української нації, не менш важливу роль у тогочасній політиці підросійської України відіграли політичні партії створені котрі були створені представниками інших націй за межами України, але вели активну діяльність на її території.

Серед політичних партій іноземного походження переважаючими були російські, польські та єврейські політичні партії, оскільки інші національні меншини або не були достатньо широко представлені у етнічному складі підросійської України, або внаслідок свого соціального положення та

відсутності національної самосвідомості не могли створити власні політичні партії.

Вивченню діяльності партій іноземного походження на теренах України присвячено недостатньо уваги у сучасній вітчизняній історичній науці, тому мета нашої роботи полягає у висвітленні цього питання. Виключення складають російські політичні партії на кшталт РСДРП, оскільки їх діяльності присвячені численні дослідження як сучасних українських і російських дослідників, так і науковців радянської доби.

Діяльність єврейських партій України висвітлено у працях О. Наймана та В. Гусева й інших дослідників, а діяльності польських партій присвячена сучасна робота Потапенка та Гай-Нижника: «Польські революційні політичні партії в Наддніпрянщині 1917-1918 рр.: ставлення до державності України».

У нашій роботі ми проаналізуємо Партію Польську Соціалістичну та Єврейський робітничий союз, як представників партій іноземного походження, крім того вибір партій обумовлений тим, що ці організації мали багато осередків на території підросійської України та активно взаємодіяли між собою та з українськими партіями.

Партія БУНД, що на ідиші означає «союз», називалась Загальний єврейський робітничий союз у Литві Польщі і Росії і була утворена у Вільно в 1897 році і на 1900 рік вже мав велику кількість осередків на території України, в основному в великих містах таких як Катеринослав, Одеса, Бердичів, Мукачев, оскільки ці міста були осередками розселення єврейського населення. [4, с. 220; 5, с. 18 - 19].

У 1900 році було створено устав партії, у якому висвітлено основні цілі та засади функціонування партії. Зокрема у уставі велика увага присвячено конспірації, фінансуванню партії самими учасниками, роз'яснюється структура організації, яка складається з незалежних гуртків, котрі репрезентують свої інтереси на загальнопартійному з'їзді через обраних демократичним шляхом представників [2].

Основи ідеології партії було висвітлено у статті «Наші цілі» 1989 року, у цьому документі проголошувалось, що БУНД є у першу чергу соціалістичною партією, яка основною своєю метою проголошувала боротьбу за права робітників єврейського походження, знищення ворожнечі між робітниками-іудеями (євреями) та робітниками-християнами, тобто зрівняння євреїв у правах з робітниками інших національностей. Водночас у статті наголошувалось на тому, що БУНД є у першу чергу організацією що бореться за права робітників, а не за права євреїв, і партія однаково виступає як проти єврейських промисловців, так і проти будь-яких інших. [1, с. 67-75; 5, с. 25-26]

Таким чином БУНД був типовою соціалістичною партією підросійської України, і тому партія активно співпрацювала з такими партіями як УСДРП, ППС та РСДРП.

Партія Польська Соціалістична була заснована у 1892 році у Парижі. Партія мала осередки як у Польщі, так і Росії так і на теренах підросійської України. У тому ж 1892 році було видано Паризьку програму партії, у якій проголошувалось, що організація створена для захисту інтересів польського народу, метою партії є зрівняння людей у правах, знищення будь-якої дискримінації, захист робітників, створення систем соціального забезпечення, створення автономної польської держави у складі федерації народів Російської імперії. [7] Від інших соціалістичних партій ППС відрізнялась відкритою радикальністю досягнення мети, та ухилом у бік польського націоналізму, що спровокувало вихід з партії львівського відділення у 1900 році, яке стало партією ППС «Пролетаріат», що виступала за співпрацю ППС з іншими соціалістичними партіями Російської імперії [6].

Як і БУНД ППС активно взаємодіяла з УСДРП та РСДРП, але на відміну від БУНДУ ППС зберігала пропольський напрям, тому не утворила з ними стійкого союзу.

У результаті аналізу ППС та БУНДу ми можемо стверджувати, що неукраїнські партії активно діяли на території підросійської України, але не могли стати лідерами політичного простору, через те, що вони або опирались на національну меншість, або захищали загальні права робітників і як наслідок влились у загальноімперську соціалістичну течію.

Тема діяльності іноземних партій на території підросійської України потребує подальшого висвітлення, оскільки увага дослідників в основному зосереджується на великих партіях, тому цей напрям має безліч перспектив для подальших дослідників.

Список використаних джерел та літератури

1. Бунд. Документы и материалы. 1894–1921 / сост: Ю. Амиантов, К. Ляшенко, И. Розенталь, З. Перегудова, З. Тихонова. Москва. 1940. 1358 с.
2. Бунд. Устав Профессионального союза / РСДРП ; Еврейский рабочий союз в Литве и Польше (БУНД). Гомель : Б. и., 1900. 4 с
3. Гриценко А.П. Усі уроки до курсу «Історія України». 10 клас. Стандартний та академічний рівні. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 221[3] с.
4. Назарова Є.П. Суспільно-політичні рухи в південноукраїнському регіоні на початку ХХ ст.: автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя, 2011. 20 с.
5. Назарова Є.П. Діяльність українських політичних партій і громадських організацій Катеринославської губернії в період першої світової війни (1914 – лютий 1917 р.). *Культура народів Причорномор'я*. 2009. №171. С. 14-24.
6. Program PPS Proletariat (1906) URL: <https://polskpartiasocjalistycznawroclaw.wordpress.com/historia-pps/deklaracja-programowa-pps/socjalisci-pod-zaborami/program-paryski-1892/> (дата звернення 20.11. 2023).
7. Program paryski (1892). URL: <https://polskpartiasocjalistycznawroclaw.wordpress.com/historia-pps/deklaracja-programowa-pps/socjalisci-pod-zaborami/program-pps-proletariat-1906/> (дата звернення 20.11. 2023).

Наук. керівн.: Крижанівський В. М. канд. іст. наук.